МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ДНУ "ІНСТИТУТ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ОСВІТИ»

БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЛАТВІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ІНСТИТУТ ЛІСОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ «SILAVA» (ЛАТВІЯ)

ЛОДЗЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (ПОЛЬЩА)

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД «ЛИТОВСЬКА ІНЖЕНЕРНА КОЛЕГІЯ» (ЛИТВА)

ЧЕСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПРИРОДНИЧИХ НАУК У ПРАЗІ (ЧЕХІЯ)

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ДСГП «ЛІСИ УКРАЇНИ»

ГО «ЛІСОВІ ІНІЦІАТИВИ І СУСПІЛЬСТВО»

МАТЕРІАЛИ

VI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції

«Сучасні виклики і актуальні проблеми лісівничої освіти, науки та виробництва»

16 квітня 2026 року, м. Біла Церква

Біла Церква
2026

ЗМІСТ

Секція 1. АНАЛІЗ СТАНУ ЛІСОВОЇ ОСВІТИ І НАУКИ

Linas Daubaras FOREST THERAPY IN LITHUANIA 10

Войналович І.М., Демчук Л.І. ДУАЛЬНА ОСВІТА В ЛІСОВОМУ СЕКТОРІ (ДОСВІД ВЗАЄМОДІЇ ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА» З ДП "ЛІСИ УКРАЇНИ") 10

Гаюк Н.В., Михайленко О. В. ХІМІЯ В ЛІСОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ 13

Герасимчук О.П. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ МОЖЛИВОСТЕЙ MICROSOFT EXCEL І PTC MATHCAD ДЛЯ БІОМЕТРИЧНОЇ ОБРОБКИ ЛІСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ 15

Демчук Л.І, Русецька Н.М. ТРАНСФОРМАЦІЯ ЛІСОВОЇ ОСВІТИ ТА НАУКИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ 2026 РОКУ 18

Зібцева О.В. ЧИ Є ОПТИМАЛЬНА ЛІСИСТІСТЬ УКРАЇНИ ДІЙСНО ОПТИМАЛЬНОЮ? 21

Кірейцева Г.В., Хоменко С.В., Демчук Л.І. ГЕЙМІФІКАЦІЯ ЛІСОВОЇ НАУКИ ТА ТУРИЗМУ 23

Пахомова І.А. ПРОЄКТ «ЛІСОСВІТА: НАВЧАЙ-НАДИХАЙ-ЗАХИЩАЙ» ЯК ІННОВАЦІЙНА МОДЕЛЬ ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ УЧНІВСЬКИХ ЛІСНИЦТВ 25

Хрик В.М. ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА НА ОСНОВІ ІНТЕГРАЦІЙНО-МОДУЛЬНОГО ПІДХОДУ 29

Секція 2. ЛІСОЗНАВСТВО І ЛІСІВНИЦТВО

Волянський В.О. ТИПОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ЛІСОВОГО ФОНДУ ДП «ВОЛИНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ЛІСГОСП» ЯК ОСНОВА ВИРОЩУВАННЯ КОРІННИХ ЛІСОВИХ НАСАДЖЕНЬ 32

Дебринюк В.Ю. ЛІСІВНИЧО-ТАКСАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА СМЕРЕКОВИХ ПРАЛІСІВ В ЧИВЧИНО-ГРИНЯВСЬКИХ ГОРАХ 34

Кімейчук І.В., Кожушко О.В. ВИРОЩУВАННЯ БЕЗСУЧКОВОЇ

ДЕРЕВИНИ ЗА МЕТОДОМ П.Г. КРОТКЕВИЧА У ТОМИЛІВСЬКОМУ ЛІСНИЦТВІ БІЛОЦЕРКІВСЬКОГО НАДЛІСНИЦТВА ФІЛІЇ «СТОЛИЧНИЙ ЛІСОВИЙ ОФІС ДП «ЛІСИ УКРАЇНИ» 37

Корінець А.М. СУЧАСНИЙ СТАН СОСНОВИХ ДЕРЕВОСТАНІВ У РІВНЕНСЬКОМУ ПРИРОДНОМУ ЗАПОВІДНИКУ 40

Матусяк М.В. ОСОБЛИВОСТІ ПРИРОДНОГО ПОНОВЛЕННЯ ДУБА ЗВИЧАЙНОГО ТА СУПУТНІХ ДЕРЕВНИХ ВИДІВ В УМОВАХ ПОДІЛЛЯ 43

Новак А.А. ХАРАКТЕРИСТИКА ЛІСОВОГО ФОНДУ БРУСТУРЯНСЬКОГО НАДЛІСНИЦТВА ФІЛІЇ „КАРПАТСЬКИЙ ЛІСОВИЙ ОФІС” 46

Пенькова С.В. ПРИРОДНЕ ПОНОВЛЕННЯ ЯСЕНА ЗВИЧАЙНОГО В УМОВАХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНОГО ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА БІЛОЦЕРКІВСЬКОГО НАУ 49

Сухомудь С.О., Мельник-Шамрай В.В. ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ЛІСОВИХ КУЛЬТУР У ПОЛІССІ ЗА УМОВ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН 50

Тарнопільська О.М., Мусієнко С. І., Кобець О.В., Лук’янець В.А. ВПЛИВ РУБОК ДОГЛЯДУ НА НАДЗЕМНУ ФІТОМАСУ ШТУЧНИХ НАСАДЖЕНЬ СОСНИ ЗВИЧАЙНОЇ В ПІВНІЧНОМУ СТЕПУ УКРАЇНИ 53

Секція 3. ЛІСОВА ТАКСАЦІЯ, ЛІСОВПОРЯДКУВАННЯ

Herasymchuk O.P., Korolchuk A.M. TAXATION SUPPORT OF FOREST INVENTORY WORKS USING SMALLFOREST 57

Heorhiy Hrynyk,Yurii Tymchak MODELING OF THE TAPER EQUATION OF NORWAY SPRUCE STEMS IN THE PREVAILING TYPES SITE CONDITIONS OF THE MID-MOUNTAIN BELT OF THE UKRAINIAN CARPATHIANS 60

Robert Tomusiak, Wojciech Sadza, Rafał Wojtan, Heorhiy Hrynyk BACK TO NÄSLUND? HEIGHT-DIAMETER MODELS FOR SCOTS PINE STANDS OF DIFFERENT AGE CLASSES IN CENTRAL POLAND 62

Arkadiusz Bruchwald, Robert Tomusiak, Rafał Wojtan EMPIRICAL FORMULAS FOR STEM FORM FACTORS OF POLAND'S MAIN TREE SPECIES 64

Шита О.П., Шаповалова А.В. ЛІСІВНИЧО-ТАКСАЦІЙНА

ХАРАКТЕРИСТИКА, ДИНАМІКА РОСТУ ТА САНІТАРНИЙ СТАН ВІКОВИХ ДЕРЕВОСТАНІВ ДУБА ЗВИЧАЙНОГО (*QUERCUS ROBUR* L.) В УМОВАХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНОГО ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА БІЛОЦЕРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ 66

Секція 4. ЛІСОВА МЕЛІОРАЦІЯ І РЕКУЛЬТИВАЦІЯ ЗЕМЕЛЬ

Глібко В.Р., Мельник-Шамрай В.В. ВИКОРИСТАННЯ ДЕРЕВНИХ ПОРІД ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ДЕГРАДОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ 70

Тарнопільський П.Б., Румянцев М.Г., Тарнопільська О. М. ШТУЧНІ ЛІСОВІ НАСАДЖЕННЯ НА РЕКУЛЬТИВОВАНИХ ЗЕМЛЯХ ЖИТОМИРСЬКОГО ПОЛІССЯ 72

Тимошенко Л.М. ВОЄННІ ЧИННИКИ ДЕГРАДАЦІЇ ЛІСОВИХ ЕКОСИСТЕМ 76

Чайка Т.О. АГРОЛІСОМЕЛІОРАЦІЯ ТА ЦИРКУЛЯРНІ ПІДХОДИ ДО РЕКУЛЬТИВАЦІЇ ДЕГРАДОВАНИХ ЗЕМЕЛЬ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД 79

Секція 5. ЛІСОВЕ НАСІННИЦТВО, РОЗСАДНИЦТВО ТА ЛІСОВІ КІЛЬТУРИ

Dr. Vilda Grybauskiene, Gitana Vyciene, Vygintas Valiunas OPTIMIZATION OF IRRIGATION MANAGEMENT FOR FOREST SEEDLING PRODACTION 82

Vitenko V. THEORETICAL AND APPLIED FOUNDATIONS OF REPRODUCTION AND CULTIVATION OF ORNAMENTAL FORMS OF MORUS ALBA L. IN UKRAINE 83

Блистів В.І., Гула Л.О. СОСНА КАЛАБРІЙСЬКА (*PINUS BRUTIA* TEN.) - ПЕРСПЕКТИВНИЙ ВИД ДЛЯ ВІДТВОРЕННЯ ЛІСІВ У ПІВДЕННІЙ МЕЖІ ЛІСОСТЕПУ 85

Блистів В.І., Протас Т.І., Гонтар В.С. ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ВИКОРИСТАННЯ ЛІСОНАСІННЄВИХ ПЛАНТАЦІЙ ЛІВОБЕРЕЖНО-ДНІПРОВСЬКОГО ЛІСОСТЕПОВОГО ТА ПРИСТЕПОВОГО РЕГІОНІВ ВІДТВОРЕННЯ ЛІСІВ В УКРАЇНІ 88

Голуб С.М. ВИВЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФОРМУВАННЯ САДИВНОГО МАТЕРІАЛУ *QUERCUS ROBUR* L. В УМОВАХ ВІДКРИТОГО ҐРУНТУ ВОЛИНСЬКОГО ПОЛІССЯ 91

ХАРАКТЕРИСТИКА, ДИНАМІКА РОСТУ ТА САНІТАРНИЙ СТАН ВІКОВИХ ДЕРЕВОСТАНІВ ДУБА ЗВИЧАЙНОГО (*QUERCUS ROBUR* L.) В УМОВАХ НАВЧАЛЬНО-ДОСЛІДНОГО ЛІСОВОГО ГОСПОДАРСТВА БІЛОЦЕРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ 66

Секція 4. ЛІСОВА МЕЛІОРАЦІЯ І РЕКУЛЬТИВАЦІЯ ЗЕМЕЛЬ

Глібко В.Р., Мельник-Шамрай В.В. ВИКОРИСТАННЯ ДЕРЕВНИХ ПОРІД ДЛЯ ВІДНОВЛЕННЯ ДЕГРАДОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ 70

Тарнопільський П.Б., Румянцев М.Г., Тарнопільська О. М. ШТУЧНІ ЛІСОВІ НАСАДЖЕННЯ НА РЕКУЛЬТИВОВАНИХ ЗЕМЛЯХ ЖИТОМИРСЬКОГО ПОЛІССЯ 72

Тимошенко Л.М. ВОЄННІ ЧИННИКИ ДЕГРАДАЦІЇ ЛІСОВИХ ЕКОСИСТЕМ 76

Чайка Т.О. АГРОЛІСОМЕЛІОРАЦІЯ ТА ЦИРКУЛЯРНІ ПІДХОДИ ДО РЕКУЛЬТИВАЦІЇ ДЕГРАДОВАНИХ ЗЕМЕЛЬ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД 79

Секція 5. ЛІСОВЕ НАСІННИЦТВО, РОЗСАДНИЦТВО ТА ЛІСОВІ КІЛЬТУРИ

Dr. Vilda Grybauskiene, Gitana Vyciene, Vygintas Valiunas OPTIMIZATION OF IRRIGATION MANAGEMENT FOR FOREST SEEDLING PRODACTION 82

Vitenko V. THEORETICAL AND APPLIED FOUNDATIONS OF REPRODUCTION AND CULTIVATION OF ORNAMENTAL FORMS OF MORUS ALBA L. IN UKRAINE 83

Блистів В.І., Гула Л.О. СОСНА КАЛАБРІЙСЬКА (*PINUS BRUTIA* TEN.) - ПЕРСПЕКТИВНИЙ ВИД ДЛЯ ВІДТВОРЕННЯ ЛІСІВ У ПІВДЕННІЙ МЕЖІ ЛІСОСТЕПУ 85

Блистів В.І., Протас Т.І., Гонтар В.С. ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ВИКОРИСТАННЯ ЛІСОНАСІННЄВИХ ПЛАНТАЦІЙ ЛІВОБЕРЕЖНО-ДНІПРОВСЬКОГО ЛІСОСТЕПОВОГО ТА ПРИСТЕПОВОГО РЕГІОНІВ ВІДТВОРЕННЯ ЛІСІВ В УКРАЇНІ 88

Голуб С.М. ВИВЧЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ФОРМУВАННЯ САДИВНОГО МАТЕРІАЛУ *QUERCUS ROBUR* L. В УМОВАХ ВІДКРИТОГО ҐРУНТУ ВОЛИНСЬКОГО ПОЛІССЯ 91

Даниленко О.М., Румянцев М.Г. ВПЛИВ КОМПЛЕКСНИХ ДОБРИВ «PARTNER» ТА «PLANTAFOL» НА БІОМЕТРИЧНІ ПОКАЗНИКИ І ВИХІД СТАНДАРТНИХ СІЯНЦІВ ДУБА ЗВИЧАЙНОГО ІЗ ЗАКРИТОЮ КОРЕНЕВОЮ СИСТЕМОЮ В ДП «ХАРКІВСЬКА ЛНДС» 93

Єлісавенко Ю.А., Юрків З.М., Василевський О.Г., Румянцев М.Г., Тарнопільський П.Б. ПЕРСПЕКТИВИ ІНТРОДУКЦІЇ КАРІЇ ПЕКАН В ЛІСОВІ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ 96

Іванюк А.П., Васьків М.О., Чеб Ю.О. ОЦІНЮВАННЯ РОЗГАЛУЖЕНОСТІ СТОВБУРА *FAGUS SYLVATICA* L. У ГЕОГРАФІЧНИХ КУЛЬТУРАХ УКРАЇНСЬКОГО РОЗТОЧЧЯ 99

Плотнікова О.М. ОСОБЛИВОСТІ РЕПРОДУКЦІЇ ПСЕВДОТСУГИ МЕНЗІСА У ЗЕЛЕНИХ НАСАДЖЕННЯХ ПЕРЕДКАРПАТТЯ 102

Распопіна С.П. ПЕРСПЕКТИВИ ІНТРОДУКЦІЇ МОДРИНИ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ У СЛОБОЖАНСЬКОМУ ЛІСОТИПОЛОГІЧНОМУ РАЙОНІ 104

Румянцев М.Г., Тарнопільський П.Б., Ющик В.С. ПОКАЗНИКИ РОСТУ ТА ЗБЕРЕЖУВАНОСТІ П’ЯТИРІЧНИХ ЛІСОВИХ КУЛЬТУР ДУБА ЗВИЧАЙНОГО, СТВОРЕНИХ РІЗНИМИ МЕТОДАМИ ТА ВИДАМИ САДИВНОГО МАТЕРІАЛУ, В ЧЕРКАСЬКІЙ ОБЛАСТІ 107

Шлончак Г.А., Лавренюк О.А., Куклишин В.О. ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ СЕЛЕКЦІЙНИХ ОБ`ЄКТІВ ДП «КЛАВДІЄВСЬКА ЛНДС» ДЛЯ СХІДНОПОЛІСЬКОГО РЕГІОНУ 110

Юрків З.М., Єлісавенко Ю.А., Ткачук О.М., Нейко О.В. СУЧАСНИЙ СТАН ТА РІВЕНЬ РЕПРОДУКЦІЇ РОДИННОЇ ЛІСОНАСІННОЇ ПЛАНТАЦІЇ ПСЕВДОТСУГИ МЕНЗІСА В УМОВАХ ДП «ВІННИЦЬКА ЛНДС» 113

Секція 6. ГЕНЕТИКА, СЕЛЕКЦІЯ, БІОТЕХНОЛОГІЇ В ЛІСОВОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Терещенко Л.І. ДОСЛІДЖЕННЯ РОСТУ ТА СТАНУ РОСЛИН РОДУ *PINUS* У ПІНЕТУМІ ЗМІЇВСЬКОГО НАДЛІСНИЦТВА 118

Філіпова Л.М., Мацкевич В.В., Мельниченко О.М. ЕНДО- ТА ЕКЗОГЕННІ ФАКТОРИ РОСТУ САДЖАНЦІВ ПАВЛОВНІЇ ІЗ КОРЕНЕВИХ ЖИВЦІВ 121

Філіцька О.О., Самойлик М.О., Лозінський М.В. БІОТЕХНОЛОГІЧНІ

'Pendula' – 72.0%, *M. a.* 'Macrophylla' – 71.0%, *M. a.* 'Pyramidalis' – 68.0%, *M. a.* 'Globosa' – 64.0%, and *M. a.* 'Contorta' – 60.0%.

It was established that the most promising forms of *Morus alba* L. for use in forest plantations are *M. a.* 'Pyramidalis', *M. a.* 'Macrophylla', and *M. a.* 'Tatarica'. For afforestation of slopes, ravines, and gullies, it is recommended to plant *Morus alba* L., *M. a.* 'Macrophylla', and *M. a.* 'Tatarica' in terraces, with row spacing and within-row distances of 4.0–5.0 m. Owing to their well-developed root systems, these forms ensure strong soil stabilization.

УДК 630*288

Блистів В.І., канд. с.-г. наук, директор
Гула Л.О., начальник відділу
Державна організація «Український лісовий селекційний центр»
ukr_dli@ukr.net, liudmyla_hula@ukr.net

СОСНА КАЛАБРІЙСЬКА (*PINUS BRUTIA* TEN.) - ПЕРСПЕКТИВНИЙ ВИД ДЛЯ ВІДТВОРЕННЯ ЛІСІВ У ПІВДЕННІЙ МЕЖІ ЛІСОСТЕПУ

Актуальність вивчення акліматизованих підвидів сосни калабрійської (*Pinus brutia* Ten.) у насадженнях Одеської області з метою вирішення питання щодо використання цієї насіннєвої бази для потреб відтворення лісів у південній межі Лісостепу.

Ключові слова: підвиди сосни калабрійської, акліматизація деревних видів, посівні якості, насіннєва база, відтворення лісів

Vasyl Blystiv, PhD in Agricultural Sciences, Director of the *State Organization «Ukrainian Forest Breeding Center»*
ukr_dli@ukr.net
Liudmyla Hula, head of the department of the *State Organization «Ukrainian Forest Breeding Center»*
liudmyla_hula@ukr.net

CALABRIAN PINE (*PINUS BRUTIA* TEN.) - A PROSPECTIVE SPECIES FOR REGENERATION OF FORESTS IN THE SOUTHERN BORDER OF THE FOREST STEPPE

The relevance of the study of acclimatized subspecies of Calabrian pine (*Pinus brutia* Ten.) in the plantations of the Odesa region in order to solve the issue of using this seed base for the needs of forest reproduction in the southern border of the Forest Steppe.

Key words: subspecies of Calabrian pine, acclimatization of tree species, sowing qualities, seed base, reproduction of forests

Сосна калабрійська або турецька, або брутська (*Pinus brutia* Ten.) є затребуваним видом у лісівників Європи. Вона вказана у «Переліку видів та гібридів лісових дерев і кущів, важливих для потреб лісового господарства», який є обов'язковим додатком Директиви 1999/105/ЄС «Про маркетинг лісового репродуктивного матеріалу» [1]. Її природний ареал: Східне

Середземномор'я - переважно в прибережних районах Малої Азії та на прилеглих до неї островах. Росте на вис. 100-1500 м н. р. м. на вапняках, пісковиках, щебенистих осипах, піщаних морських відкладах. У культуру в Україні вперше введена у Нікітському ботанічному саду в 1928 році. Світлолюбна, посухостійка, невибаглива до родючості ґрунтів, швидкоросла та високосмолопродуктивна.

Цей вид має декілька підвидів, з них два мають розповсюдження в Україні: сосна брутська (судацька) та сосна ельдарська.

P. brutia var. stankewiczii (Fom.) Gaussen. – сосна брутська судацька. Природний ареал: південь Гірського Криму (поблизу Судака та в районі Балаклави - мис Айя) у поясі 0-200 (300) м н. р. м. У культурі в Україні з XIX ст., однак широкого розповсюдження не мала, за винятком Гірського Криму. Витримує короткочасні морози до -25 °С, дуже посухостійка, світлолюбна, невибаглива до родючості ґрунтів. Добре росте на трохи засолених ґрунтах, не потерпає від шкідливої дії морських бризок. Зустрічається у парках Південного узбережжя Криму і в лісових насадженнях природних заказників і лісгоспів АР Крим. Вважається цінною для озеленення, лісового господарства та лісомеліорації Криму.

P. eldarica Medv. (*P. brutia var. eldarica* (Medv.) Gaussen, - сосна ельдарська. Природний ареал: реліктове місцезростання - хребет Еллер-Оухі в Ельдарському степу в Азербайджані, де росте на північному макросхилі у досить жорстких та суворих умовах. У минулому ареал був значно ширший. У культуру в Україну вперше введена в 1924 р. у Нікітському ботанічному саду. Нині росте на Південному узбережжі Криму, в колекційних насадженнях степової зони (ботанічні сади в Одесі і Сімферополі, дендропарк «Асканія-Нова»). Відрізняється стійкістю проти ґрунтової і повітряної посух, високих літніх температур, сильних вітрів, невибагливістю до ґрунтово-кліматичних умов. У разі поліпшення умов зростання швидко збільшує приріст [2].

P. brutia var. stankewiczii (Fom.) Gaussen. занесена у Червону книгу України, як сосна Станкевича (сосна піцундська різновидність Станкевича) *Pinus stankewiczii* (Sukacz.) Fomin (*P. brutia* Ten. *var. pityusa* (Steven) Silba p.p., *P. brutia subsp. stankewiczii* (Sukacz.) Nahal, *P. pityusa* Steven *var. stankewiczii* Sukacz.). Природоохоронний статус виду: Вразливий. Наукове значення: Ендемічна раса (*var. stankewiczii* Sukacz.) термофільно-середземноморського виду *P. brutia*, що знаходиться на північній межі ареалу. Режим збереження популяцій та заходи з охорони: угруповання занесені до «Зеленої книги України». Вид охороняють у заказниках загальнодержавного значення «Мис Айя», «Новий Світ», «Караул-Оба». Розмноження та розведення у спеціально створених умовах: культивують і використовується для створення штучних насаджень соснових лісів разом з іншими близькими видами *P. brutia* на південному березі Криму. Господарське та комерційне значення: лісоформуюче, ґрунтозахисне, кліматорегулююче, водорегулююче, як селекційний матеріал для озеленення [3].

Станом на 01.01.2014 р. у лісогосподарських підприємствах РКЛМГ АР Крим налічувалося 20 плюсових дерев і 4,5 га постійних лісонасіннєвих ділянок

сосни Станкевича. Науковцями Кримської ДЛНДС проводилося дослідження цього виду з метою створення об'єктів постійної лісонасіннєвої бази для гірської і степової лісомеліорації. У 2010-2013 роках лісогосподарськими підприємствами РКЛМГ АР Крим та м. Севастополь в середньому щорічно заготовлялося близько 20 кг кондиційного насіння сосни Станкевича.

Під час перевіряння посівних якостей лісового насіння згідно з ДСТУ 8558 для сосни Станкевича визначається показник життєздатності насіння біохімічним методом, а для сосни ельдарської - показник схожості методом пророщування тривалістю 28 днів. За Міжнародними правилами тестування насіння (ISTA) для *Pinus brutia* Ten. також визначається показник схожості насіння.

Слід зазначити, що від моменту запилення дозрівання насіння цього виду та його підвидів триває приблизно два роки. Шишки розкриваються на третій рік. У Криму дерево пристосувалося до умов регіону: шишки розкриваються у вересні перед сезоном дощів. Це говорить про високу екологічну пластичність та адаптивну здатність виду. Встановлення підвидів на порівняно невеликій території ареалу свідчить про акліматизаційну перспективу результатів впровадження виду в лісівничу практику на півдні України.

За дослідженнями ряду науковців, вид заслуговує на широке випробування у степовій зоні України [2, 4, 5]. В умовах Одещини зафіксовано кілька деревостанів у лісових масивах та в парках, де окремі дерева відзначаються хорошою репродуктивною здатністю. Отже, є потреба у фенологічних спостереженнях за розвитком шишок, уточненні методів визначання посівних якостей насіння, встановлення оптимальних умов зберігання та доречності передпосівних стратифікаційних заходів. Цьогоріч у лабораторіях ДО «Український ЛСЦ» проведено визначання життєздатності насіння з цієї локації, виявлено значну кількість порожнього насіння. Вирішення питання використання цієї насіннєвої бази для потреб відтворення лісів потребує уточнення регіону походження насіннєвих дерев (деревостанів) та уточнення їхніх таксономічних особливостей в межах виду.

Проте, в умовах констатування невтішних наслідків кліматичних змін в південних регіонах України для лісового покриву, формування постійної лісонасіннєвої бази на основі місцевих екотипів сосни калабрійської має значні перспективи, можливо, навіть є вимогою часу. Оскільки стабільні лісові екосистеми відіграють вирішальну роль у пом'якшенні наслідків цих змін, то розуміння того, як репродукція автохтонних та інтродукованих деревних видів реагує на зміни клімату, є важливим для розробки ефективних стратегій збереження і відтворення лісів.

Досвід показує, що чим давніше введений деревний вид в екологічні умови конкретного регіону – тим з більшою достовірністю можна визначити ступінь його акліматизації, а особливо після проходження росту через екстремальні чи відносно екстремальні кліматичні події. За М.А. Кохном до цього має бути комплексний підхід: успіх визначається за сукупністю морфологичних, фізіологічих і біологічих ознак, а не тільки за зовнішнім виглядом. Тому, якщо дерева вважаються зимостійкими, проходять повний

цикл розвитку, плодоносять (насіннєносять), дають самосів, то акліматизація відбулася повністю. Те ж можна констатувати і стосовно посухостійкості. Акліматизовані види (у нашому випадку за результатами додаткових досліджень - сосну калабрійську для умов Одещини) можна рекомендувати до впровадження не тільки для використання в озелененні, а й у лісовому господарстві.

Виходячи з того, що вивчення підвидів сосни калабрійської з метою використання у відтворенні лісів у південній частині Лісостепу та перехідних до Степу встановлених для заліснення територіях, є перспективним напрямом, доречно провести виявлення та інвентаризацію всіх ділянок у лісфонді, парках та міських насадженнях цього виду і включити їх у відповідний дослідницький проект. Для цього передусім необхідно детальніше визначити їхнє місце зростання і обсяги таких площ у насадженнях Одеської області.

Тому є резонним вирішення цього питання шляхом внесення виду до планових показників для Заходів розвитку лісонасіннєвої та лісорозсадницької справи в Україні на період 2027-2035 роки, які сьогодні на початковій стадії підготовки фахівцями Держлісагентства.

Список використаної літератури

1. Директива 1999/105/ЄС «Про маркетинг лісового репродуктивного матеріалу» від 22 грудня 1999 року (Council Directive 1999/105/EC of 22 December, 1999).

2. Дендрофлора України. Дикорослі та культивовані дерева й кущі. Голонасінні: Довідник (Кохно М.А. у співавт.). — К.: Вища шк., 2001. — 207 с.

3. Червона книга України/ https://redbook-ua.org/item/pinus-stankewiczii/

4. Заячук В.Я. Дендрологія. Підручник. – Львів: Апріорі, 2008. – 656 с.

5. Дебринюк Ю.М., Калінін М.І., Гузь М.М., Шаблій І.В. Лісове насінництво. – Львів : Вид-во «Світ». – 1998. – 432 с.

УДК 630*288

Блистів В. І., к. с-г.н., директор
ДО «Український ЛСЦ»
ukr_dli@ukr.net
Протас Т. І., начальник
ВП «Донецька ЛНЛ» ДО «Український лісовий селекційний центр».
protasmail@gmail.com
Гонтар В. С., начальник
ВП «Харківська ЛНЛ» ДО «Український лісовий селекційний центр»
hdzli@ukr.net

ОСОБЛИВОСТІ АНАЛІЗУ ВИКОРИСТАННЯ ЛІСОНАСІННЄВИХ ПЛАНТАЦІЙ ЛІВОБЕРЕЖНО-ДНІПРОВСЬКОГО ЛІСОСТЕПОВОГО ТА ПРИСТЕПОВОГО РЕГІОНІВ ВІДТВОРЕННЯ ЛІСІВ В УКРАЇНІ

Аналіз даних свідчить що, навіть за значної кількості площ лісонасіннєвих плантацій, їх використання – недостатнє. Встановлення планових показників розвитку лісового насінництва має підвищити селекційну складову в системі лісових репродуктивних ресурсів.

Ключові слова: *лісове насінництво, лісова селекція, об'єкти постійної лісонасіннєвої*